Uralin viesti

UNKARIA KOULUIHIN
SUOMI–UNKARI SEURAN TEEMA SYKSYLLÄ 2012
www.suomiunkari.fi

Suomi ja unkari ovat sukukieliä, jotka kuuluvat suomalais-ugrilaiseen eli uralilaiseen kielikuntaan. Tämä tarkoittaa, että kielille on johdettavissa yhteinen, noin kuusituhatta vuotta sitten puhuttu niin sanottu kantakieli, jota oletettavasti puhuttiin Volgan rannoilla ja Uralin rinteillä. Tuhansien vuosien saatossa kielet ovat ehtineet muuttua hyvin paljon, unkaria suomalainen ei opiskelematta ymmärtäisi. Monilla sanoilla on kuitenkin yhteinen alkuperä, vaikka sitä ei heti tunnistaisikaan, koska kielet ovat äänteellisesti kehittyneet eri suuntiin. Samoin suomen ja unkarin kieliopeissa on paljon yhtäläisyyksiä, kuten sijamuotojen ja omistusliitteiden käyttö.

Tälle sivulle on koottu runsaasti sanoja, joilla on myös vastine unkarin kielessä. Sanat liittyvät aiheisiin, joista tuhansien vuosien takaiset kielisukulaisemmekin puhuivat. Mitä sinä sanoisit tätä sanastoa käyttäen?

elää - él
uida - úszik
kadota - hagy 'jättää'
kuolla - hal
mennä - megy
nuolla - nyal
niellä - nyel
pelätä - fél
punoa - fon
tuntea - tud 'tietää'
antaa - ad
juoda - iszik
syödä - eszik
kulkea - halad 'edetä'
kuunnella - hall 'kuulla'
kytkeä - köt 'sitoa'
löytää - lel
lyödä - lő 'ampua'
lykätä - lök
nähdä - néz 'katsoa'
pitää - fűz 'sitoa'
sulaa - olvad
tehdä - te(sz)
tuoda - toj- 'munia'
vetää - vezet 'johtaa'
viedä - vi(sz)
olla - val-, vol-
ala- - al-
ete- - el-
appi - (murt.) ipa
miniä - meny
vävy - vő
orpo - árva
poika – fiú
vyö - öv
jousi - íj
nimi – név
ikä - év 'vuosi'
arvo - ár 'hinta'
nysi (murt.) 'varsi' - nyél
nuoli - nyíl
vaski - vas 'rauta'
vuode - ágy
kota - ház 'talo'

Kirjoita yhden tekstiviestin (eli 160 merkin) pituinen runo käyttäen suomalais-ugrilaisia sanoja, eli sanoja, joilla on vastine unkarissa.

Oheisen sanaston perusteella voi selvittää suomen ja unkarin äännevastaavuuksia. Joskus suomen ja unkarin välillä äänne ei muutu, toisinaan se muuttuu aina tiettyjen ehtojen mukaan eri äänteeksi. Monesti vastaavuus ei ole kovin selvä eri äänteenmuutosten vuoksi.

Mihin aihepiireihin tämä vanha suomen ja unkarin yhteinen sanasto liittyy? Mitä tämän perusteella voi päätellä suomalais-ugrilaisen kantakielen puhujien elämästä?

kunta - had 'sotajoukko'
liemi - lé 'liemi'
pato - fal 'seinä'
pata - fazék
solmu - csomó
voi – vaj
kuu - hold
kala - hal
pesä - fészek
puu - fa
vesi - víz
onsi (ontto) - odú
yö - éj
jää - jég
kivi - kő
(aamun)koi - haj(nal)
kyy - kígyó 'käärme'
mehiläinen - méh
mesi - méz
pilvi - felhő
pyy - fogoly
sää - ég 'taivas'
säynävä - őn
siili - sün(disznó)
salava - szil(fa)
sarvi - szarv
syksy - ősz
hiiri - egér
tyvi - tő
täi - tetű
talvi – tél
jänne - ideg 'hermo'
kusi - húgy
kyynel - könny
maksa - máj
syli - öl
silmä - szem
aivot - agy
jalka - gyalog 'jalkaisin'
kuu 'tali, rasva' - háj
kyynär(pää) - könyök
käsi - kéz
löyly - lélek 'sielu'
pii (kamman) - fog 'hammas'
pää - fő, fej
suoni - ín
sappi - epe
sydän - szív
veri - vér
olka - váll
ydin - velő
hupa - sovány 'laiha'
täysi - tele
uusi - új
kaksi - kettő
kolme - három
neljä - négy
viisi - öt
kuusi - hat